

רשות המחקר
Research Authority

מרכז עזרי לחקר איראן והמפרץ הפרסי
مرکز عزری برای مطالعات ایران و خلیج پارس
The Ezri Center for Iran & Persian Gulf Studies

רחל הופמן

הכוח הרך של האמירויות

The UAE's soft power

הרצאה זו תבקש להדגים כיצד דובאי מבקשת להתכונן ל"יום שאחרי הנפט", ולתרגם את עושר הנפט להשפעה בזירה הבינלאומית באופן שאינו תלוי בנפט, וזאת באמצעות תרגום עושר הנפט ומיקומה הגיאוגרפי הנוח להשפעה בזירה הבינלאומית, בתקווה שזו תחזיק מעמד גם לאחר שהעולם יחדל להשתמש בנפט.

בשנת 2020 תארח דובאי את התערוכה העולמית, הידועה כ"אקספו". תערוכה זו היא הזדמנות עבור אמירות הנפט העשירה להציג חזות חדשה, ולהתקדם מעבר לתדמית של "אמירות נפט". התדמית החדשה אותה דובאי מנסה לקדם, של מרכז עולמי לחדשנות ועסקים, היא ניסיון למנף את כספי הנפט על מנת להשיג השפעה שאינה קשורה בהכרח לנפט, שהזניק את דובאי בפרט, ואת איחוד האמירויות בכלל (כמו גם את מרבית מדינות המפרץ) ממדינות שבטיות ומדבריות נידחות למוקדי משיכה עולמיים. ההשפעה אותה מנסה דובאי להשיג מכונה בספרות היחסים הבינלאומיים "כוח רך" (soft power). זהו מושג אותו טבע פרופ' ג'וזף ניי (Nye) בתחילת שנות התשעים. במאמרו פורץ הדרך על "כוח רך", הוא מצביע על כך שביחסים הבינלאומיים החדשים, לאחר התמוטטות מסך הברזל ונפילת ברית המועצות, לעסקים, מוסדות ותרבות יש כוח רב, כמעט כמו לארסנל גרעיני או צבא גדול. 25 שנים ויותר לאחר פרסום מאמרו, הספרות המחקרית מצביעה על כך ש"כוח רך" אינו יכול להתקיים ללא "כוח קשה" – היינו, צבא חזק או ארסנל גרעיני. כלומר, ה"כוח הרך" של התרבות האמריקנית השלטת בעולם הוא תוצאה של ניצחונה של ארצות הברית במלחמה הקרה.

בהרצאה זו אבקש להדגים כיצד ה"כוח הקשה" של כספי הנפט של דובאי משמש מצע עבור האמירות להקרין "כוח רך": מוקד של חדשנות עסקית. דובאי (ואיחוד האמירויות באופן כללי), מנסות להתקדם מעבר לעושר הנפט, שהוא בן חלוף, ולמצוא אפיקים חדשים להשפעה. כך למשל, אבו ט'בי הפכה את עצמה למוקד של אנרגיה מתחדשת, שבא לידי ביטוי בהקמת עיר חדשה המבוססת על אנרגיה מתחדשת, מצדר. דובאי, מנגד, מנסה להפוך את עצמה למוקד של חדשנות עסקית, וזאת בהתבסס על מיקומה במרחק טיסה נוח מכל מקום בעולם. עוד מוקדם לנבא האם מדיניות זו תחזיק מעמד ותהפוך את איחוד האמירויות למוקד של חדשנות עסקית ואנרגיה מתחדשת, גם ללא עושר הנפט, או האם עם מעבר העולם לדלקים חלופיים כך גם מעמדן של מדינות המפרץ ייסוג והן תחזרנה להיות מדינות מדבריות ונידחות, אך ניסיון זה מהווה מקרה מבחן מעניין לכוחו של ה"כוח הרך", ועד כמה הוא מצריך "כוח קשה" על מנת להתקיים.

רשות המחקר
Research Authority

מרכז עזרי לחקר איראן והמפרץ הפרסי
مرکز عزری برای مطالعات ایران و خلیج پارس
The Ezri Center for Iran & Persian Gulf Studies

עדי אלטרמן

איחוד האמירויות והאסלאם הקיצוני: מדינה קטנה, מאבק גדול

The UAE and Radical Islam: Small State, Big Struggle

בשנים האחרונות איחוד האמירויות החלה לגבש מדיניות חסרת פשרות כנגד התופעה של האסלאם הקיצוני הגלובלי, ונקטה אמצעים שונים בתוך המדינה ומחוצה לה כחלק ממאבקה. בהתייחס למדיניות הפנים באיחוד האמירויות כלפי האסלאם הקיצוני, שנת 2014 הייתה נקודת מפתח, כאשר באוגוסט 2014 האמיר אישר שורה של תיקונים בחוק משנת 2004 למאבק בטרור. תיקונים אלו גרמו להחמרה בענישת אשמים במעשי טרור, כמו גם הרחיבו את ההגדרה למי הוא טרוריסט. זאת ועוד, בנובמבר 2014 הקבינט פרסם רשימה של ארגונים המוגדרים על ידי המדינה כקבוצות טרור הכוללות ארגוני ג'האד עולמי, כגון אלקאעדה וארגון המדינה האסלאמית, ובנוסף גם ארגון האחים המוסלמים וקבוצת החות'ים בתימן. כמו כן, ביולי 2015 האמיר אישר חוק האוסר על אפליה על רקע דת או גזע.

בנוסף למאבקה הפנימי, האמירויות חרטו על דגלה ללחום גם באסלאם הקיצוני מחוץ לגבולות המדינה, והצטרפה לקואליציה שגובשה על ידי ארצות הברית כנגד ארגון המדינה האסלאמית בלוב, סוריה ועיראק, כאשר השתתפותה נותרה מוגבלת לתקיפות אוויריות. מעורבות רחבה יותר ניתן לראות בחברותה בקואליציה שגובשה על ידי סעודיה ללוחמה במיליציה החות'ית בתימן, אשר ביצעה הפיכה כנגד הממשלה בשנת 2014, כאשר הלחימה נמשכת עד לימים אלו. כחלק ממעורבות זו, איחוד האמירויות משתתפת בתקיפות אוויריות וכמו כן גם בלוחמה על הקרקע. נוסף על הלחימה בחות'ים, כוחות קואליציה אלו נאבקים גם בהתפשטות הארגונים המדינה האסלאמית ואלקאעדה בתימן שניצלו את חוסר היציבות הביטחונית לאחר ההפיכה.

הסיבות האפשריות לנקיטת מדיניות זו על ידי האמירויות כוללות את המאמצים המתמשכים של המדינה להתרחק מהתדמית של מדינה מוסלמית חשוכה ומסוגרת, ולמצב עצמה כמדינה מודרנית עם זיקה מערבית. לדוגמה, הבלטת תפקידה של אישה טייסת בהתקפות האוויריות נגד המדינה האסלאמית בסוריה. נוסף על כך, מדיניות נוקשה זו כנגד האסלאם הקיצוני נועדה לעמוד מול הביקורת שמופנית אליה בשל עדויות על אזרחים באמירויות התומכים פיננסית בארגונים המשתייכים לאסלאם קיצוני, ועל מנת להדגיש כי איחוד האמירויות שותפה למאבק של מדינות המערב באסלאם הקיצוני. בנושא זה, סיבה נוספת למדיניות זו היא החשש מנוכחות ופעילות של האסלאם הקיצוני בתוך המדינה והאיום המתמשך להתקפות במדינה על ידי אנשים החברים או מושפעים אידיאולוגית מקבוצות אסלאם קיצוני. איום זה מומש בדצמבר 2014 על ידי אדם המזדהה עם המדינה האסלאמית שדקר למוות מורה אמריקנית בקניון באבו דאבי. בשל סיבות אלו, ההערכה היא כי איחוד האמירויות תמשיך במדיניות זו בשנים הקרובות.

רשות המחקר
Research Authority

מרכז עזרי לחקר איראן והמפרץ הפרסי
مرکز عزری برای مطالعات ایران و خلیج پارس
The Ezri Center for Iran & Persian Gulf Studies

רועי רוזנבליט

"במקום שאין אנשים, השתדל להיות איש" – מדינת האמירויות בעמדת הובלה אזורית

Where there are no men, try to be a man" – The UAE in a regional leading position"

ציטוט זה של הלל הזקן במסכת אבות משקף את התנהלותם של מדינת האמירויות (להלן מאע"ם) ומנהיגה, מחמד בן זאיד, בשנים האחרונות. מאע"ם מביטה כה וכה, אינה מאתרת הנהגה ערבית הכשירה להתמודד עם האיומים הגוברים לסדר האזורי, על כן היא חוזרת ונאלצת ליטול לידיה את ההגה לצד סעודיה.

מאע"ם הוקמה ע"י הבריטים כשלב אחרון של עזיבתם את האזור ב-1971, וב-2008 השתנה המאזן בין דובאי, שהיתה עד אז דומיננטית כלכלית ופוליטית, לאבו ט'בי, כשהאחרונה חילצה את דובאי מהתרסקות כלכלית ונטלה את הבכורה הכלכלית והמדינית. נפילת הרפובליקות הערביות עם ראשית הטלטלה האזורית ("האביב הערבי"), מוטטה גם את הסדר הערבי האזורי ואילצה את המונרכיות, שכמעט ולא נפגעו, להשתחל למושב הנהג. מאע"ם ושליטה בפועל, מחמד בן זאיד, הובילו מה שנתפס כמלחמת-מגן ערבית כנגד האחים המוסלמים, אותם ראו כראש-גשר של האסלאם הסוני הרדיקלי, השואף לחתור תחת בסיס קיומן של המונרכיות. עם הדחתו של מורסי במצרים ועליית אלסיסי, סייעה מאע"ם לנשיא המצרי הטרי כדי לוודא שהאחים המוסלמים לא ישובו עוד לשלטון.

חתימת הסכם הגרעין בין המעצמות לאיראן שינתה את סדרי העדיפויות. איראן ושאירתה להגמוניה אזורית עלו לראש רשימת האיומים על מאע"ם ועל המחנה הערבי-סוני כולו. מאע"ם היא שותפה מרכזית למלחמה נגד איראן ושלוחיה בתימן ובים האדום, ואף ספגה אבידות במערכה זו.

יתכן שנמשך ונראה מעורבות מאע"ם מית גוברת בזירות שונות, במגמה לחזק את המשטרים הפרגמטיים ולהחליש את איראן ושלוחיה ואת דאע"ש והאח"ס: כך בתימן ובים האדום, ואולי גם במצרים ובלוב. בזירה הפלסטינית יש למאע"ם שלוח (proxy) משמעותי בדמותו של מחמד דחלאן, ואבו-ט'בי עוד לא אמרה את המילה האחרונה במאבק על ירושתו של אבו מאזן.

